

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ
SANAT TARİHİ ENSTİTÜSÜ — KUNSTHISTORISCHES INSTITUT

SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI
III
KUNSTHISTORISCHE FORSCHUNGEN

ŞERARÉ YETKİN

SULTAN I. ALÂEDDİN KEYKUBAT'IN ALARA KALESİ
KASRI HAMAMINDAKİ FRESKLER
THE WALL — PAINTINGS OF THE BATH — KIOSHK OF
SULTAN ALAADDIN KEYKUBAT AT THE ALARA FORTRESS

Ayrı baskı — Sonderdruck
İstanbul 1970

405 No=ab-209
No=ab206

Dostum Metin, e ereli ee
ehavli olusturdu
22/Şhin/1997
S. yetkin

SULTAN I. ALÂEDDİN KEYKUBAT'IN ALARA KALESİ KASRININ HAMAMINDAKİ FRESKLER

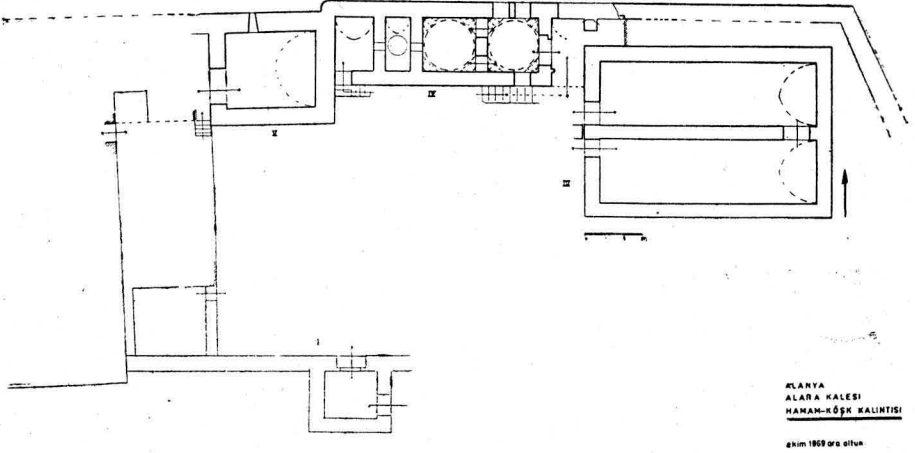
Şerare YETKİN

13. Yüzyıl Anadolu mimarisinde çok önemli bir yeri olan saray ve köşkler hakkındaki bilgilerimiz yazılı kaynaklara dayanmaktadır. İbn Bibi'nin (El-Evâmîrü'l Alâiyye fi'l-Umûri'l-Alâiyye) **Selçukname'si**, Kerimüddin Mahmud bin Muhammed Aksarayî'nin **Musamarat al-ahbar'ı** ve Yazıcızade Ali'nin **Tevarih i Âl-i Selçuk'u** ilk ve en önemlilerindendir. Burada Konya, Kayseri, Ankara, Antalya, Alanya, Erzincan, Aksaray ve Kubadabad'daki saraylara işaret edilmektedir. Bugün bu sarayların izleri ya tamamen ortadan kalkmış, ya da bir duvar parçası veya bir yığıntı halinde günümüze kadar gelmiştir. Ancak son yıllarda kazı ve araştırmalarla çıkarılan buluntular, 13. yüzyıl saraylarının plânlarını ve zengin süslemelerini ortaya koymaktadır. Anadolu'daki 13. yüzyıl saray ve köşklarinin özelliklerini toplu olarak tanıtan ilk neşriyat, değerli hocam merhum Prof. Dr. Kurt Erdmann (1901-1964) tarafından yapılmıştır⁽¹⁾.

Anadolu'daki saraylar içinde ilk bilineni, bir köşkler topluluğu halinde olan Konya Selçuklu Sarayından kalabilmiş köşk idi ⁽²⁾. Selçuklu Sultanı II. Kılıç Aslan tarafından yaptırılmış, fakat I. Alâeddin Keykubat zamanında tamir ve tahkim edilerek süslenmiş olan bu köşk, bugün Alâeddin köşkü kalıntısı adı ile tanınan bir duvar parçasından ibarettir. Alâeddin Keykubat'ın

- 1) K. Erdmann, Seraybauten des dreizehnten und vierzehnten jarhunderts in Anatolien, Ars Orientalis III, 1959, s: 77-94.
- 2) F. Sarre, Der Kiosk von Konia, Berlin 1936.; M. Akok, Konya Alâiddin Köşkü, Türk Etnografya Dergisi, Sayı: XI, Ankara 1969 s. 47-73. Bu makalede 1941 senesinde Prof. Dr. O. Arık başkanlığında yapılan kazıları değerlendirmiş ve Konya sarayının bir restitüsyonunu çizmiştir. Aynı eserde, Beyşehir gölü kıyısında inşa edilmiş olan Kubadâbad saraylarının da restitüsyonunu vermiştir.

yazlarını geçirdiği, sefer hazırlıklarını yaptığı ve belki de içinde öldüğü Keykubadiye sarayını meydana getiren köşkler topluluğu ise Kayseri yakınında bulunmaktadır. Yeri **Selçukname**'lerdeki kayıtlara göre ilk defa merhum M. Z. Oral tarafından tesbit edilmiştir⁽³⁾. Erciyes dağının karlı tepesinin aksettği bir kaynak gölü kıyısında serpiştirilmiş bu köşklere, Prof. Dr. O. Aslanapa'nın başkanlığında yapılan kazılarla, köşkerin plânı ve çini süsle-

Plân 1. Alara Kalesinde Hamamlı Köşkün plânı.

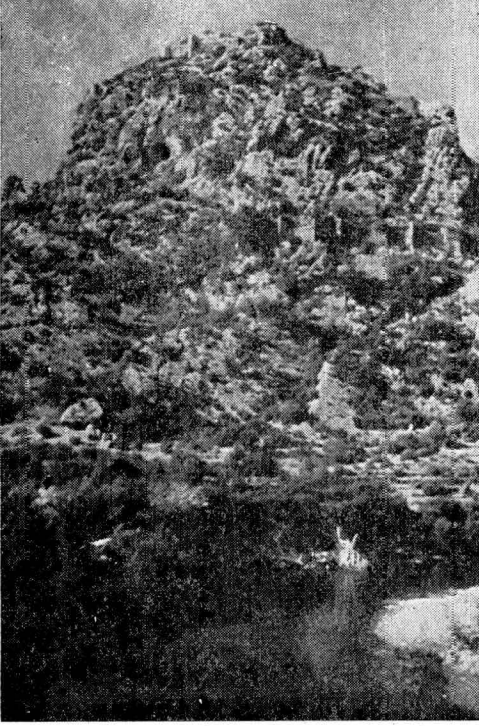
meleri meydana çıkarılmıştır⁽⁴⁾. Sultan Alâeddin Keykubat'ın kışları geçirdiği Antalya ve Alâiye'ye giderken Beyşehir Gölü kıyısında yerini ve havasını beğenerek bir saray inşa edilmesini istediği yerde kurulan Kubadabad ise gene M. Z. Oral tarafından İbn Bibi'deki şairane tasvirine dayanarak bulunmuştur⁽⁵⁾. Kubadabad'da ilk sistemli kazılara Prof. Dr. K. Otto-Dorn ve M. Önder tarafından başlanmıştır⁽⁶⁾. Yapılan kazılarda Selçuklu saraylarının çini

3) M. Z. Oral, Kayseri'de Kubadiye Sarayları, Belleten XVII, 1953, s. 501-517.

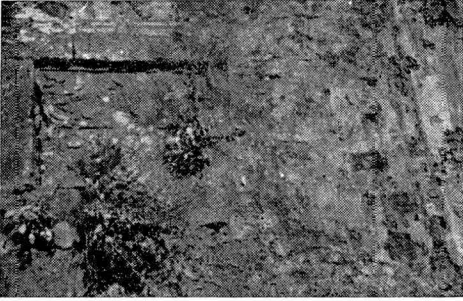
4) O. Aslanapa, Kayseri'de Keykubadiye Köşkeri Kazısı (1964), Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı: XIII-1, Ankara 1965, s: 19-41.; O. Aslanapa, Excavations for the Queykubadiye Villas, Journal of Regional Cultural Institute, Vol. I, Tehran 1967, s: 7-23.

5) M. Z. Oral, Kubad Abad Bulundu, Anıt I, Konya 1949.; M. Z. Oral, Kubadabad Nasıl Bulundu?, İlahiyat Fakültesi Dergisi II-III, Ankara 1953, s: 101-171.; M. Z. Oral, Kubad Abad Çinileri, Belleten, XVII, 1953, s: 209-23.

6) K. Otto-Dorn, M. Önder, Bericht über die Grabung in Kubadabad (October 1965), Archeologischer Anzeiger, Heft 2, 1966.; K. Otto-Dorn, Die Menschliche Figurendarstellung auf den Fliesen von Kubadabad, (I Forsahungen zur Kunst Asiens In memoriam Kurt Erdmann, İstanbul 1970 s. 111-139; M. Önder, Kubadâbad Sarayları Kazılarında Yeni Bulunan Dört Resimli Çini, Sanat Tarihi Yıllığı II, İstanbul 1966-68, s: 116-121.

Resim 1. Alara Kalesi, vadiden görünüş.

Resim 2. Alara Kalesinde bozuk kitabe.

Resim 3. Alara Kalesinde ikinci kitabe.

Resim 4. Alara Kalesinde iki kitabe arasındaki kısım ve freskler.

ve stuko süslemelerinin en zengin örnekleri meydana çıkarılmıştır⁽⁷⁾. Sultan Alâeddin Keykubad'ın kış aylarını geçirdiği Antalya ve Alanya bölgesinde

7) Kubad Abad'daki kazılara devam edilerek, tam bir Selçuklu şehrinin bütün özellikleri ile meydana çıkarılması ve ilim alemine tanıtılması Türk San'atı için büyük bir kazanç olacaktır.

de saray ve köşkleri olduğu şüphesizdir. Bilhassa Alanya iç kalesinde bulunan çini parçaları ile Aspendos'daki tiyatrodaki tesbit edilen çini kaplamalar burada bir sarayın mevcut olduğuna dair en kuvvetli delillerdir⁽⁸⁾. Ancak Alanya ve Antalya'daki sarayların yeri henüz tesbit edilmiş değildir⁽⁹⁾. Alanya civarında birçok köşk kalıntıları da bulunmaktadır⁽¹⁰⁾.

Selçuklu Sultanları saray ve köşklerini daima tabiatın muhteşem güzelliğini en iyi değerlendiren yerlerde inşa ettirmişlerdir. Alara kalesinin tepesindeki hamamlı kasır, Selçuklu Sultanlarının bu tabiat hayranlığını ve manzara zevkini en kuvvetle belirten bir örnek olarak zamanımıza kadar gelmiştir.

Alara Kalesi, Alanya-Antalya arasında, sahilten tahminen 10 Km. kadar içeriye kıvrılan bir yolun sonunda, dar ve derin bir vadiden akan Alara çayının yanında tek başına yükselen kayalık, yalçın bir dağ üzerindedir. Kalenin arka tarafı gayet dik bir yar halinde çaya inmektedir. Ormanlarla kaplı yemyeşil dağların arasından çıkan Alara çayı kalenin dibinden akmakta ve önde uzanan ovada kıvrımlar çevirerek denize ulaşmaktadır.

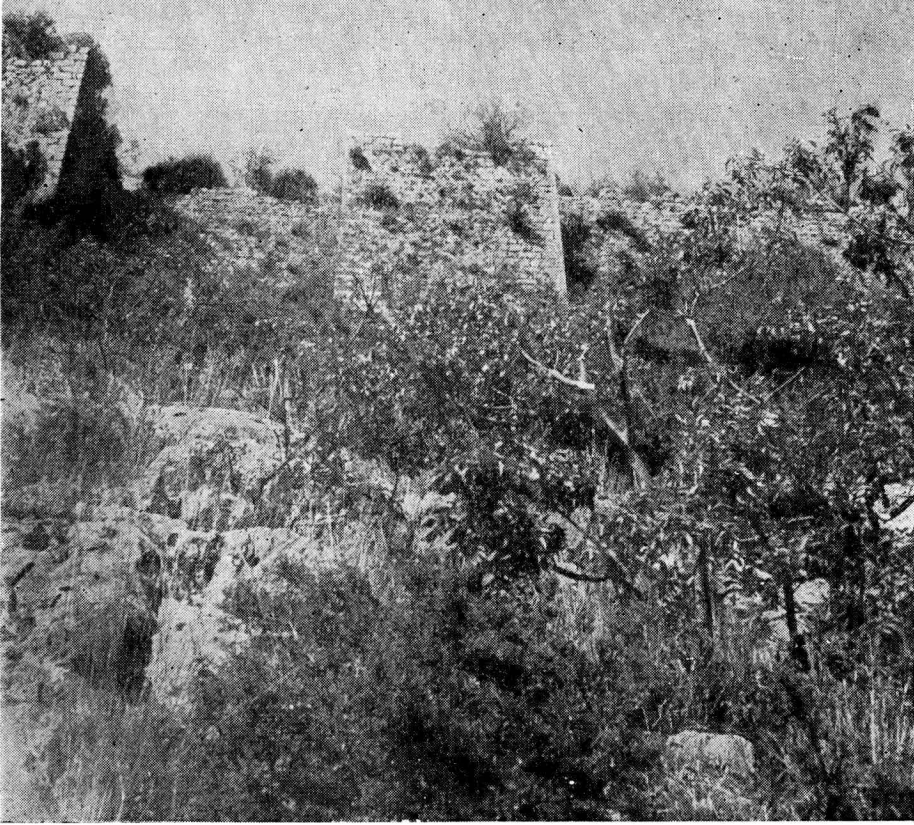
Sultan Alâeddin Keykubad ilk seferini askerî ve ticarî bakımdan çok önemli bir yer olan, methini çok duyduğu Alanya üzerine yapmıştır. Yazları Kayseri'de geçiren Sultan, uc beylerine fermanlar göndererek Konya'da toplanmalarını emretti ve sefer hazırlıklarına başladı. Kış mevsiminde Antalya'dan ilerleyen muhteşem ordusu ile Alanya kalesini karadan ve denizden kuşattı. O zamanki adı, mevkiinin ve ikliminin güzelliği dolayısıyla **Kalonoros** (τὸ καλὸν ὄρος -güzel dağ) olan bu kalenin hakimi Kyr Vart(Kyr Fart)

8) O. Aslanapa, Antalya Müzesindeki Selçuklu Çinileri, R. R. Arat İçin, Ankara 1966, s: 5-25.

9) İ. H. Konyalı, Alanya (Alaiye), İstanbul 1946, s: 197 de Alanya iç kalesindeki iki ve üç katlı ve çinilerle süslenmiş saray kalıntısından bahseder. Alanya iç kalesinde tam köşedeki güney-doğu burcunun içinde, Aspendos'daki tiyatronun duvarlarında görülen Selçuklu devrine ait kırmızı boya ile yapılmış zikzak motifli freskler bulunmaktadır. Aynı motifli fresk süslemelere Alanya civarındaki Has Bahçe kasrının duvarlarında da raslanmaktadır. Alanya iç kalesindeki bu burcun Selçuklu sarayının bir kısmı olarak kullanıldığı muhakkaktır. Selçuklu saraylarında kullanılan çinilerin parçaları da hep bu bölgeden bulunmaktadır. Alanya'daki abideler üzerinde etraflı bir çalışma yapan S. Lloyd ve D. S. Rice da Selçuklu sarayının bu kısımda olabileceğini, ancak burada bu vasma uygun bir yapı bulamadıklarını yazar. S. Lloyd - D. Storm Rice, Alanya (Alaiyya) London 1958, s: 33.

10) İ. H. Konyalı, Alanya (Alaiye), İstanbul 1946, s: 338 - 361 de Has Bahçe, Şikârhane, Oba Sarayı, Güleşan, Buzağı Avlusu köşklerinden bahseder. Sulak yerlerde ve gayet güzel manzaralı olan bu köşkler üzerinde esaslı incelemeler ve kazılar henüz yapılmamıştır. Prof. K. Erdmann üç tanesinin planını çizmiştir. Adı geçen eser, s: 87-88, Abb: G, H, I.

idi⁽¹¹⁾. Müdafaanın imkânsız olduğunu anlayan Kyr Vart, Antalya subaşısı olan Mübarizeddin Ertokuş'un aracılığı ile anlaşma yollarını aradı. Nihayet kaleyi teslim etti. Sultan Alâeddin Keykubad, Kyr Vart'a Konya Akşehir'i ile

Resim 5. Alara Kalesinde iç kale girişi.

- 11) Kyr Fard veya Kyr Vard ın Ermeni mi Rum mu olduğu belli değildir. Selçuknamelerde sadece kalenin hakimi olarak geçer. Olaylara çağdaş olan Ermeni tarihçisi Başkumandan Simbat ise, Kir(Kyr)Vard ın nesebi ile ilgili daha geniş bilgi verir. Ona göre Kyr Vard, Rupen hanedanından olup, II. Leon'un krallığı zamanında Selçuklara karşı çarışan Ermeni kumandan Baron Adom'un torunudur. Yine aynı Ermeni tarihçisi, Alâeddin Keykubad'ın, Alanya kalesinin fethi tamamlandıktan sonra kalenin hakimi Kyr Vard'ın kızı ile evlendiğini, fakat kızın Hristiyan dinini ısrarla koruduğunu yazar (bk. Ed. Du-laurier, *Chronique du Royaume de la Petite-Arménie, Par la connétable Sempad, Recueil des historiens des Croisades, Documents Arménies*, I, s. 645); Alishan, Sissouan, Venedik, 1885, s. 313 de Simbat'ı esas olarak alır ve aynı fikri kabul eder. L. Alishan, Sissouan ou l'Arménie-Cilicie, *Description géographique et historique*, Venise 1899 (S.

civarındaki beş köyü verdi ve kızı ile evlendi⁽¹²⁾. Bundan sonra bu kalenin kendi ismi ile anılmasını istediğinden Kalonoros adı, Alâiye oldu⁽¹³⁾. Alanya kalesi kış mevsiminde feth edildiğine göre fetih tarihi H. 620 (1223) olmalıdır.

Sultan Alâeddin Keykubat, Alanya kalesinin fethinden tekrar Antal-

Resim 6. Çıkış yolundaki havuz.

Lazare).; S. Lloyd - D. Storm Rice, adı geçen eser, s. 3. de Kyr Vard'ın Rupen soyundan bir Ermeni olduğunu yazarlar.; O. Turan, İslâm Ansiklopedisi, Cilt: 6, s. 246-248 deki Keykubad I maddesinde Kyr Fard'ı Rum asıllı olarak kabul eder.; Cl. Cahen. Pre Ottoman Turkey, London, 1968, s. 177 de Kyr Vard'ı bir Rum (Grek) olarak almaktadır. Ayrıca aynı yerde bu isim Fârid olarak okunmaktadır.; İ. H. Konyalı, adı geçen eser, s. 68-71 de Rum olduğunu yazar ve I. Alâeddin Keykubad'la evlenen kızının Mah Perî hatun olduğunu iddia eder.; N. Kaymaz, Anadolu Selçuklularının İnhitâtında idare mekanizmasının rolü II, D. T. C. Fak. Tarih Araştırmaları Dergisi, Cilt III, sayı, 4-5, Ankara 1967, s. 25, Not. 2 de bu hususu açıklar. I. Keykubad'ın ölümünden sonra İslâm olup birçok hayır müesseseleri yaptırmış olan Mah-Perî Hatun oğlu Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in ölümünden sonra da epeyce yaşamış, Kayseri'de kendi adına yaptırdığı Huand Hatun külliyesindeki kümbette gömülmüştür.

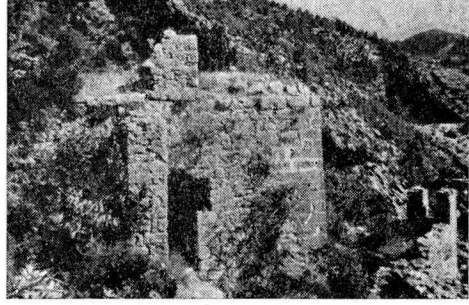
- 12) İbn Bibi, Anadolu Selçuklu Devletinin Tarihi, (Farsça Muhtasar Selçuknameden) M. Gençosman, F. N. Uzluk, Ankara. 1941, s: 94-98. Alanya kalesinin fethi anlatılır.; H. W. Duda, Die Seltshukengeschichte des Ibn Bîbî, Kopenhagen, 1959, s. 104-9. Kalonoros kalesinin hakiminin adını Kır Fârid olarak okur.
- 13) A. Yazıcızade, Tevarih i Al'i Selçuk, s: 246 da «andan sonra ol makamı kendi mübarek elkası ve ad bile şeref intisap birle erzan kıldı» diye yazar.

ya'ya dönerken, yolda Alara çayının kenarında yükselen Alara Kalesini gördü. İbn Bibi, Alara kalesinin fethini şöyle anlatmaktadır⁽¹⁴⁾ (res: 1) :

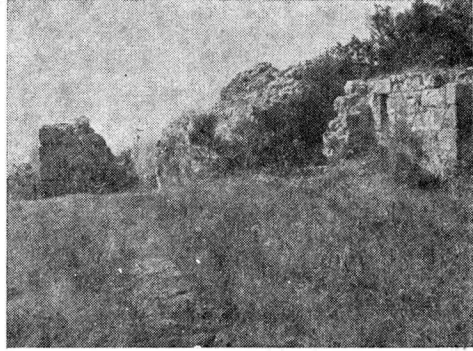
«Alara kalesinin saltanat kulları tarafından fethi: Alâeddin Keykubat -Alâiye- kalesinden döndükten sonra cihangirlik dizginini Antalya tarafına çevirdi. Yolda Alara kalesi gözüne ilişti. Bu kale mermer kayalar arasında bir inci gibiydi. Yanında maî renkli ve Nil ahenkli bir ırmak akıyordu. Semaya yakınlığından bekçilerinin beli bükülmüş, yüksekliğinden Kaf dağı küçük bir tepe gibi kalmıştı. Kirfard'ın kardeşi olan kale hakimi, eteğini dün-

Resim 7. Hamamın arkasındaki dehliz.

Resim 8. Doğudaki bölüm.

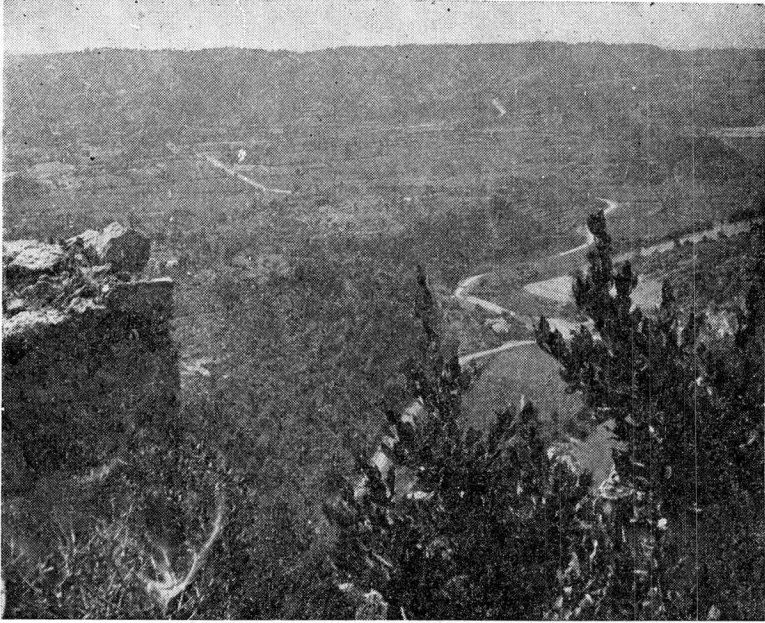

Resim 9. Cihannüma kısmı.

14) İbn Bibi, adı geçen eser, s: 98-99. Alara kalesinin fethi anlatılır. H. W. Duda, adı geçen eser, s. 109-110.

ya zevklerinden çekmiş, zahitlik yolun tutmuş, kalede atlas yerine palas üzerinde oturmayı ihtiyar etmişti.

Sultan, Devlet büyüklerinden birine bir kol askerle Alara tarafına geçerek kale hakimine; 'Kudret ve şecaatile tanınmış olan kardeşin bir ay evvel Gelinoros kalesini bizden kurtaramadı, senin şu aciz ve zaif halinle burayı muhafaza edemiyeceğin aşikârdır. Sen akıllı ve

Resim 10. Vadinin kaleden görünüşü.

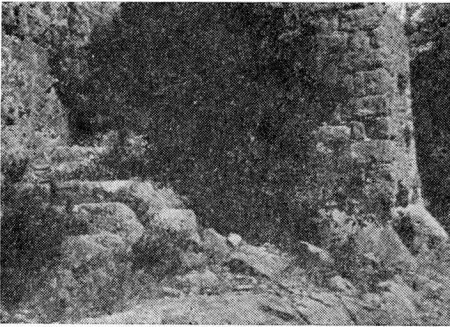
dünya cefası çekmiş bir adamsın, senin haline selâmet yolunu tutmak münasiptir. Eğer kardeşinin mesleğini ihtiyar ile kaleyi kullarımıza teslim edersen, arzularına nail olursun, şayet fermanın hilâfına bir adım atarsan bu hareketinle cehaletinin cezasından başka birşey görmezsin' tarzında bir teklif yapılmasını emretti.

Alâeddin'in fermanını kale hakimine tebliğ ettikleri zaman zavallı hakim, saltanatın kudret ve heybetinden feryad ve figana başladı, derhal vücuduna arız olan kulunç hastalığı ile ömrü nihayete erdi. Kalenin ileri gelenleri, bu hadisenin dehşetinden yerlerine dağıldılar. Kaleyi ister istemez teslim ettiler. Bu hisar da böylece, zahmetsiz bir surette diğer kale ve hisarlar arasına girdi. İkinci fethin müjdesi Sultanın kulağına erişince, umumî ziyafetler tertip edildi. Başlarda esen cenk havası, saz ve şarap ahengine dönüştü. Sultan, Antalya'ya vardığı zaman bütün ümeraya iltifatlarla hilatlar

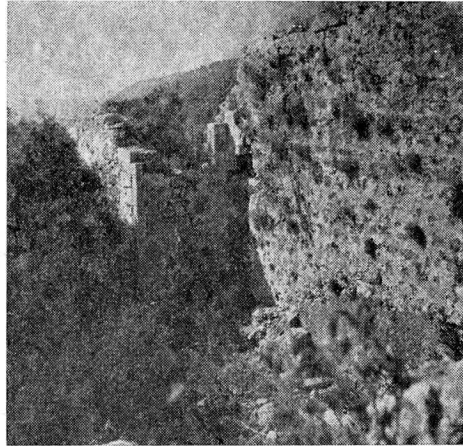
giydirmiş, kışlaklarına dönmeleri için onlara izin vererek kendisi kışı, Antalya'da geçirmiştir.».

Alanya Kalesi Selçuklulara geçtikten sonra Sultan Alâeddin Keykubat Konya -Alanya yolu üzerinde bulunan bu yerde, kalenin karşısına, yolun dönemeç yaptığı yere muhteşem Alara Hanını yaptırmıştır. Kapı üzerindeki kitabesine göre han, H. 629 (1231) yılında inşa edilmiştir. Plânı, diğer hanların plânından farklıdır. Selçuklu sultanının sosyal hizmetlerinin abidevî bir eseri olarak yükselmektedir⁽¹⁵⁾. Kalenin eteğinde akan Alara çayı üzerinde bugün yıkık olan bir köprü kalıntısı da durmaktadır. Bu kervansaray ve köprü, Alara kalesinin önemini büsbütün arttırmaktadır. Alara kalesi Osmanlılar zamanında da kullanılmış olup, Evliya Çelebi *Seyahatname*'sinde bu kaleden bahsetmektedir⁽¹⁶⁾. Kale, Sultan IV. Mehmed (1648 - 1687) zamanında terk edilmiş ve köy kalenin dışına taşınmıştır.

Alara kalesi Türklere geçtikten sonra da ismini muhafaza etmiş, fakat kale Selçuklular zamanında yenilenerek, adeta yeni baştan yapılmıştır. Kalenin Alara çayına kadar uzanan merdivenli gizli bir dehlizi vardır. Bu taş tonozlu dehliz kalenin eteklerinden ikinci sura kadar uzanıyordu. Bugün birçok yerleri çökmüş, merdivenleri yıkılmıştır. Merdivenli dehlizin tonozuna her sekiz basamakta bir ışık deliği açılmıştır. Bu dehlizden çıkınca dış surlara varılmaktadır. Dış sur gayet iri moloz ve kesme taştan yapılmıştır. Ku-

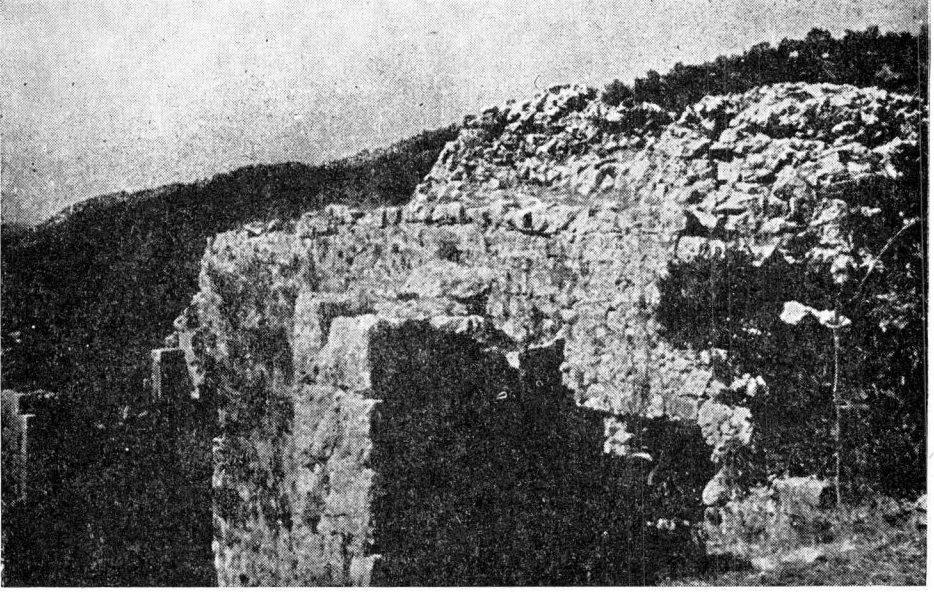
Resim 11. Taş merdiven kalıntısı.

Resim 12. Hamamın batı kısmı ve merdiven.

15) K. Erdmann, *Das Anatolische Karavansaray des 13. Jahrhunderts*, Teil, I, s: 184-87. Abb: 343-348.; S. Lloyd - D. Storm Rice, adı geçen eser, s: 45-48.

16) Evliya Çelebi, *Seyahatname*, Cilt 9, s: 294.

Resim 13. Hamamın kubbeleri.

leler dikdörtgen ve üçgen köşeli olarak sıralanmıştır. Giriş kısmı, üstü tonozla örtülü bir mekân şeklindedir. Kemerli bir yan kapıdan içeri girilmektedir. Kapının sövelerindeki derin taş oyuklar, buraya yerleştirilen kapıların yuvaları olmalıdır. Giriş mekânında ayrıca nöbetçilerin durması için nişler açılmış ve oturmak için sekiler yapılmıştır.

Dış surun bu esas girişinin hemen yanındaki çevre duvarında iki kitabe yer almıştır. Bunlardan birincisi duvarın girişe yakın yerine konmuştur. Dikdörtgen taş bir çerçeve içine yerleştirilmiş, alt kısmı kesik üç satırlık nesih yazılı bu kitabe çok haraptır. Üzerinde otların bitmiş olması okumayı büsbütün zorlaştırmaktadır⁽¹⁷⁾ (res: 2).

İkinci kitabe aynı kuşatma duvarı üzerinde daha ortada ve yüksekte bulunmaktadır(res: 3). Bu da taştan dikdörtgen bir çerçeve içinde olup, altı kesiktir. Üç satır halinde kaba nesih bir yazıyla yazılmıştır. Kısmen harap olmakla beraber, okunabilen kısmında (Es-Sultanî

17) S. Lloyd - D. Storm Rice, (Türkçeye Çevireni N. Sinemoğlu, Ankara 1964). Adı geçen eser, s: 75 No. 37 ve No. 38 de kitabelerin okunuşunu verirler. Birinci kitabeyi(Abu'l-Feth)? ikinci kitabeyi, Büyük Sultan Sultanların Sultanı olarak okumuşlardır. Bunlara göre kitabeler I. Alâeddin Keykubad'la ilgilidir.

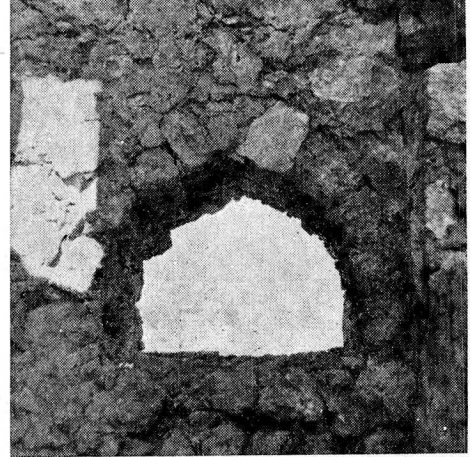

Resim 14. Hamamda ılıklik girişi.

....Şâhenşâh) yazılıdır. Alara kalesini feth etmiş olan Sultan I. Alâeddin Keykubat'la ilgili olmalıdır. Kitabelerin alttan kesik olması dikkat çekicidir. Belki de kitabeler duvar üzerine tek tek yerleştirilmiş panolar halindeydi ve hepsi birden esas kitabeyi tamamlıyordu. Bu iki kitabe arasında duvar sıvanmış olup, sıva üzerine kırmızı boya ile yapılmış iki fresk kalıntısı fark edilmektedir. Burada, cepheden, heraldik durumda iki figürü ve bunların uzun kollu kaftanlar giymiş olduklarını seçebiliyoruz (res: 4). Ayrıca sıva üzerine kırmızı boya ile çizilerek, kesme taşlar taklit edilmiş-

tir⁽¹⁸⁾. Dış surun girişi böyle itinalı bir şekilde süslenmiştir. Bundan sonra kalenin en sarp kısımları gelmektedir. Merdivenler tamamen yıkıldığı ve ortadan kalktığı gibi, etraf ağaçlar ve dikenlerle kaplanmış, zaten çok kayalık olan tepeye tırmanmak büsbütün zorlaşmıştır. İç kaleye götüren ikinci sıra surların çoğu yıkılmıştır. İki sur arasında, sonradan yapılmış olduğunu tahmin ettiğimiz dikdörtgen plânlı bir yapı vardır ki, mescit denmektedir. Asıl iç kale tam tepededir (plân: 1). Yuvarlak, kare ve üçgen biçiminde kulelerle çevrilmiştir. Dikdörtgen bir giriş mekânından hamamlı kısmın bulunduğu avluya geçilmektedir. (plânda I) (res: 5). Kapıları zıt istikamettir. Dıştan bir burç gibi görünen bu giriş mekânının üstü mazgallı bir düzlüktür ve yanlardaki sur duvarına geçit vermektedir. İçkaledeki kapısından kayalık bir arazi üzerinde kat kat yükselen kısma girilmektedir. Burası herhalde bir iç bahçe veya avlu gibi düzenlenmiş olmalıdır (plânda II). Sağ taraftaki büyük bir sarnıcın üstünü dikenli ağaç dalları kapatmıştır. Bu sarnıcın suyundan faydalanılarak en tepeye küçük bir hamamlı kasır inşa edilmiştir. Ayrıca kalenin yamacına doğru, dar bir yol üstüne bırakılmış olarak bulunduğu yekpare taştan ve kenarları dilimli bir şekilde oyulmuş küçük bir havuzun suyu da bu sarnıçtan temin edilmiş olmalıdır.

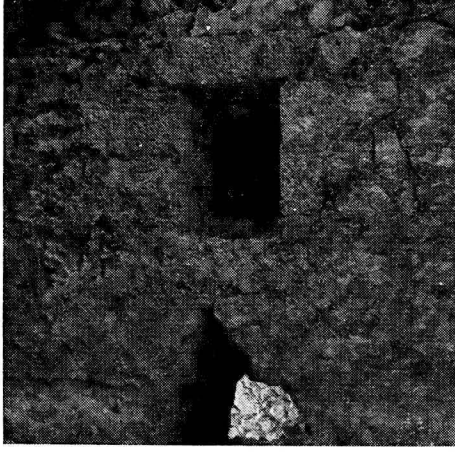
Havuz tahminimize göre, tepedeki hamamlı kasra doğru tabii bir kaskat

Resim 15. Hamamda iki kubbeli bölümü ayıran kapılardan örülü olanı. Resim 16. Birinci kubbeli bölümün penceresi.

- 18) Kırmızı boylarla kesme taşın ve tuğlaların taklit edilmesi, diğer Selçuklu saraylarında da tesbit edilmiştir. M. Akok, adı geçen eser, s: 53. Konya'daki Alâeddin köşkünde tuğla dizisini taklit eden, sıva üstünde bir süslemeden bahseder. Böyle süslemeler Alanya kalesinde de bulunmaktadır.

halinde yükselen iç avluyu süslemekte idi (res: 6). Belki civardaki köylüler tarafından buradan çıkarılmış, daha fazla taşınamıyarak yol üzerine bırakılmıştır. Hamamlı kasrın temelleri tam tepedeki kayalara dayanmış, ayrıca iç kalenin sur duvarlarına kemerli bir kısımla bağlanmıştır. Arada tonozlu

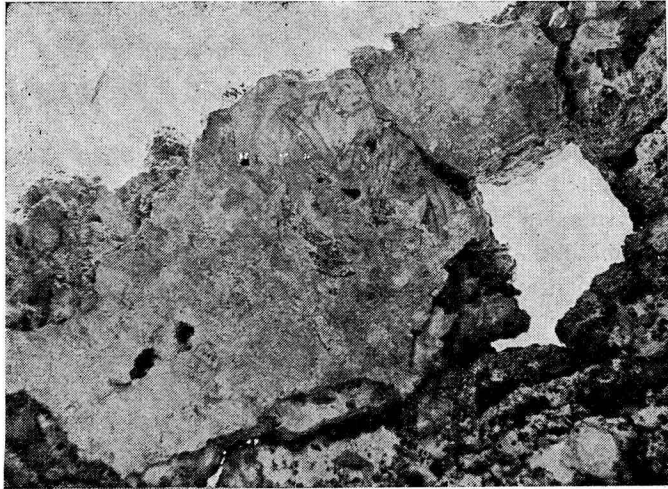

Resim 17. Hamamda külhan penceresi.

bir dehliz dolanmaktadır (res: 7). Bu dehlizin yanında iç kalenin seğirdim kısımları seçilmektedir. Asıl kasır yan yana, üstü tonozla örtülü iki uzun mekândır (plânda: III). Bunlar birbirine içerden bir kapı ile açılmaktadır (res: 8). Ayrıca ön kısımdaki iki ayrı girişin tam ortasında ek bir duvar kalıntısı daha bulunmaktadır ki, bu belki de tonozlu odalara geçit veren başka bir giriş mekânına aitti. Tonozla örtülü mekânlar kesme taştan yapılmıştır. İki mekânın üstü düz bir teras şeklindedir. Etrafında dikdörtgen mazgalların sıralandığı anlaşılmaktadır. (res: 9). Kasrın cihannüma kısmının burası olması gerekir. Çünkü Alara çayının kıvrılarak aktığı ve denize karıştığı harikulâde güzel bir manzaraya açılmaktadır (res: 10). Belki bu kısımda mazgal duvarlarına dayanan tahtadan ve camekânlı bir kısım vardı. Sıcak havalarda, manzarayı en iyi şekilde değerlendiren bu kısımda oturuluyor, alttaki tonozlu kısım ise serin havalar için kullanılıyordu. Bu kasır kısmına avlunun sağ yan tarafından taş bir merdivenle çıkılmaktadır (res: 11). Bu merdiven aynı zamanda hamam kısmına da yol vermektedir. Bu merdivenin tam karşısında olan başka bir merdivenle hamamın diğer tarafındaki tonozlu mekâna çıkılmaktadır (res: 12). Buradan da sur duvarının diğer kulelerine bağlantı vardır. Bu iki bölüm arasında küçük bir hamam bulunmaktadır (plânda: IV). (res: 13). Kasır kısmından tonozlu bir kori-

dorla hamamın ılıklik kısmına geçilmektedir (res: 14). Bu bölüm moloz taştan inşa edilmiş olup, tromplu bir kubbe ile örtülmüştür. Kubbenin tepesi yıkıktır. Kubbe ve tromplar kalın bir sıva tabakası ile kaplı olup evvelce kırmızı renkte boya ile yapılmış fresklerle süslü olmalıydı. Bazı yerlerde kalan izlerden anlaşıldığına göre nebatî motifler ve tromp bölgesinin etrafında dört santimlik şeritler halinde çerçeve yapan bir taksimat bulunmaktadır. Ayrıca bugün biri örülmüş olan iki sivri kemerli kapı sıcaklığa açılmaktadır. (res: 15).

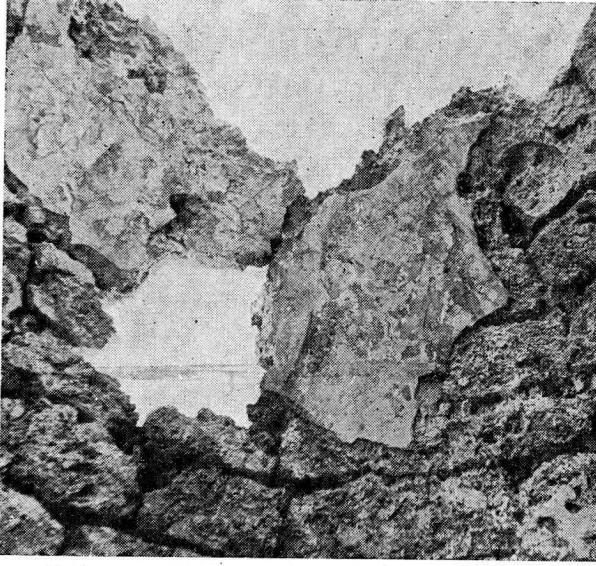
Duvarlarda künklerin parça ve izleri uzanmaktadır. Bu bölümden yuvarlak kemerli, yan yana iki küçük pencere arka taraftaki manzaraya açılmaktadır (res: 16). Buradan baş döndürücü bir yükseklikten, sarp kayalık bir uçurumun dibinden akan Alara çayı görülmektedir. Bunun yanındaki ikinci kare mekânda da kubbeye intikal tromplarla sağlanmıştır. Kubbenin tepesi çökmüştür. Duvarlarda iki sıralı su künklerinin kalıntıları görülmektedir. Moloz taştan yapılmış olan bu kısımda da kubbe ve duvarların kalın bir sıva tabakası ile kaplanarak fresklerle süslediği anlaşılmaktadır. Figürler çok harap olmakla beraber gene de insan figürleri olduğu kalıntılardan belli olmaktadır. Kırmızı, sarı, siyah renkler kullanılmıştır⁽¹⁹⁾. Bu kısımda dö-küntü arasında küçük parçalar halinde çiniler de toplanmıştır. Şeffaf sır altına figürlü olup sekizgen yıldız biçiminde ve firuze sır altına siyah nebatî

Resim 18. Kubbedeki fresklerden birinci insan figürü.

19) S. Lloyd - D. Storm Rice, adı geçen eser, s: 48 de ve aynı eserin Türkçe çevirisi s: 53 de hamamdaki figürlü fresk süslemelere ilk defa temas edilir.

dekorlu haç biçiminde levha çinilerden kalan bu parçaların hiçbiri **in situ** olarak bulunmamıştır. Bununla beraber asıl sıcaklık olan bu bölümün kubbesinin ve tromp bölgesinin içinin figürlü ve nebati motifli fresklerle, alt duvarlarının ise haç ve sekizgen yıldız biçimli çinilerle kaplı olduğu anlaşılmaktadır. Bu kısımda kesme taş söveli bir pencere, yanındaki tonozla örtülü

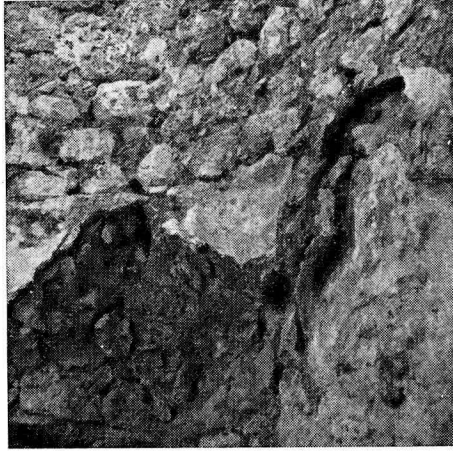

Resim 19. Kubbedeki fresklerden ikinci insan figürü.

küçük külhan bölümüne açılmaktadır (res: 17). Pencerenin altındaki duvarın delik kısmı önünde vaktiyle belki bir kurna bulunuyordu. Tonozla örtülü külhan mekânından tekrar tonozla örtülü daha geniş bir mekâna yol vardır. Bu kısma dış avludan bir merdivenle çıkılmaktadır. Buranın arkasında da gene tonozla örtülü daha büyük bir mekân vardır ve ayrı bir merdivenle avluya geçit verir (plânda: V). Bu mekân da iç kalenin surlarına bağlanmaktadır. Kanaatimizce, ortadaki küçük bir hamamla bağlanan sağ ve soldaki tonozlu odalar kasrın esas oturma mekânlarıdır. İç kalenin kapısından girildiği zaman iç avluda kayalık setler halinde yükselen bir bahçeye çıkılıyordu. Sağa doğru dönen bir merdiven, sultan ve haremine mahsus uzun tonozlu mekânlara geçit veriyordu. Bu kısımdan doğrudan doğruya hamama ayrı bir giriş yapılmıştır. Sola doğru dönen merdiven ise saray muhafızlarının ve hizmetlilerinin oturduğu uzun tonozlu odalara götürüyordu. Külhanı yakmak için de bu taraftaki merdiven kullanılıyordu. Alara Kalesinin tepesinde kurulmuş olan bu hamamlı kasır Selçuklu sarayları içinde bugüne kadar bilinenlerin

ilkidir⁽²⁰⁾. Yerinin güzelliği ve ava müsait olmasından dolayı, bir av ve eğlence kasrı olarak kullanılmıştır.

Hamamlı kasrın asıl önemini arttıran, hamamın içini süsleyen figürlü fresklerdir. Bu, Anadolu Selçuklularından günümüze kadar gelen fresk süslemeli tek yapıdır. Moloz taşlarla oldukça kaba bir duvar tekniği ile inşa edilmiş olan hamam, bir saray hamamına yakışacak şekilde itina ile süslenmiştir. Kubbenin içinde bugün pek az seçilebilen iki insan figürü görülmektedir. Bunlardan biri cepheden tasvir edilmiştir (res: 18). Başı çeneye kadar noksandır. Sarı zemin üstüne ince siyah konturlarla çizilmiş, kırmızı ile renklendirilmiştir. Figür, zengin süslemeli bir kaftan giymiştir. Yakası kumaş kıvrımları ile belirtilmiştir. Kollarında rumilerle süslü tiraz denilen şeritler bulunmaktadır⁽²¹⁾. Figürün belden aşağısı bugün silinmiştir. Ne durumda olduğunu bilemiyoruz. Yalnız belinde geniş bir kuşak bulunmaktadır. Ayrıca boyundan bir gerdanlık sarmaktadır. Bir kolunu beline dayamış, diğerini yana uzatmıştır. Bu kolun, yandaki diğer bir figüre uzandığı, belki de elele tutuştukları, izi kalmış olan bir koldan anlaşılmaktadır. İkinci figürün uzun ve bol kollu kaftanında da tiraz şeridi seçilmektedir (desen: 1). Figürlerin elele

Resim 20. Kubbe tromplarından.

- 20) Sultan Alâeddin'in diğer köşk ve saraylarında da böyle hamam bölümlerinin olması gerekir. Kubadabad'daki kazılar ilerledikçe, böyle bir hamamın ortaya çıkması da kuvvetle mümkündür. Sultan sefere çıktığı zaman bile deriden çadır hamamını (sefer hamamını) beraberinde götürdüğü bilinmektedir. O. Turan, Keykubad maddesi, İslâm Ansiklopedisi, Cilt: 6, s: 658.
- 21) T. Talbot Rice, Some Reflections on the Subject of Arm Bands Forschungen zur Kunst Asien In memoriam Kurt Erdmann Istanbul 1970, s. 262-277.

tutuşarak belki bir raks yaptığını tahmin ediyoruz. Bir saray hayatı ve eğlencesi kubbede resmedilmiştir. Kubbede bugüne kadar kalmış olan diğer bir freskte ise yarım profilden, ayakta bir figür görülmektedir. Baş kısmı dökülmüştür. Fakat figürün vücudundaki burkulma hareketi fark edilmektedir. Sa-

Resim 21. Kubbe geçiş bölümünde oturan insan figürlü fresk.

rı zemin üzerine koyu maviye yakın siyahla çizilmiş, uzun bir kaftan giymiştir. Bir kolunu öne doğru uzatmış, diğerini kendi vücuduna dayamıştır. Kaftanın kollarında gene tirazlar fark edilmektedir. Fresk çok harap olduğu için detaylar belli değildir (res: 19). Kaftanının görünüşünden bunun bir kadın figürü olduğunu sanıyoruz (desen: 2). Çok harap olmakla beraber, fresklerin genel durumundan, bunların kubbenin yuvarlaklığına uydurulmuş, ayakta duran figürler olduğunu ve bir çember şeklinde sıralanarak bir raks sahnesini canlandırıldığını düşünebiliyoruz. Kubbenin tromp bölgesinin de fresklerle süslü olduğu anlaşılmaktadır. Trompların içi tamamen dökülmüştür. Ancak etraflarının kırmızı bir şeritle çevrildiği ve köşe dolgularında rûmîli nebati süslemeler olduğu anlaşılmaktadır (res: 20). Köşe trompları arasında kalan üç

dilimli sahalardan birinde ise gene kırmızı bir çerçeve içine alınmış oturan bir insan figürü vardır. Figür çok tahrip edilmiş olmakla beraber, seçilebildiği kadar, Türk oturuşu denilen durumda, bağdaş kurarak tasvir edilmiştir⁽²²⁾. Bir elini beline dayamış, diğer elini yukarı doğru kaldırmış, belki bir içki ka-

Resim 22. Külhan penceresindeki figür.

bı tutmaktadır (res: 21). Etrafında kıvrık dallı nebati bir dolgu vardır. Figürün önündeki dökülmüş kısımda belki de üzerinde içki kapları olan bir sehpa bulunuyordu. Burada da saray hayatı ile ilgili bir içki sahnesi canlandırılmış olmalıydı.

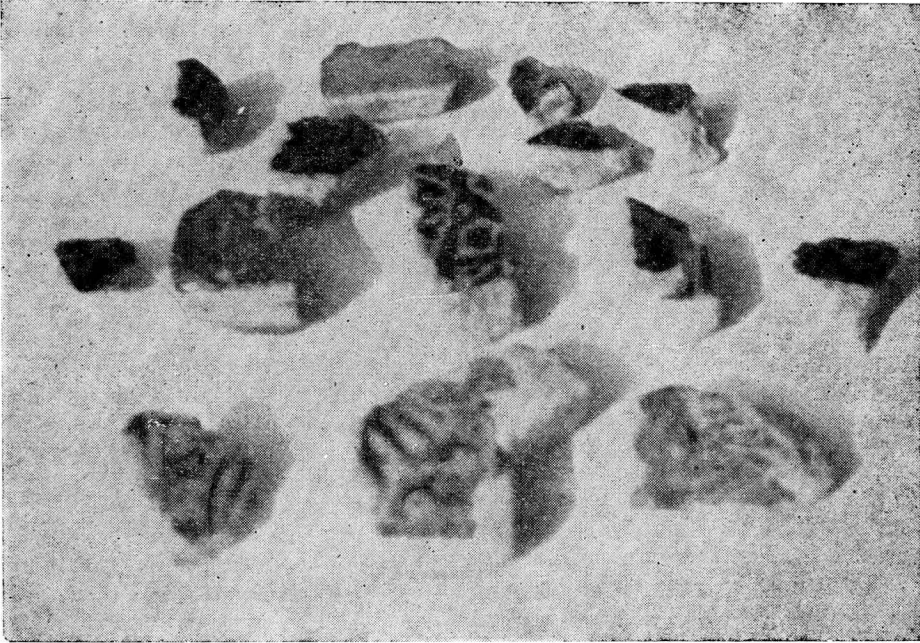
Tam külhana açılan pencerenin üstüne rastlayan kısımda ise siyah boya ile çizilmiş, ayakları turnaklı pençe şeklinde garip bir yaratığın vücudunun alt kısmı görülmektedir (res: 22). Figürü tam teşhis etmeğe imkân yoktur. Belki de efsanevî bir varlık tasvir edilmiş olabilir. Ancak saray hayatı ile ilgili sahneler arasında böyle bir figürün bulunuşunu izah etmek zordur. Külhana açılan duvarda olması da belki de ateşle ilgili sembolik bir motife işaret etmektedir.

Büyük Selçuklulardan kalan figürlü freskler çok azdır⁽²³⁾. Saray haya-

22) S. Lloyd - D. Storm Rice, adı geçen eser, s: 48 de ve Türkçe çeviri s: 53 de «Kubbenin altında İranlılar tarzında, bağdaş kurarak oturmuş dört insan figürü vardır. Bunlardan sağ elini yukarı kaldırmış durumda tasvir edilmiş olanının dirseğinin üst kısmında motiflerle süslü bir kol bileziği görülmektedir» diye yazarlar. Ancak bunlardan bir tanesi o da çok harap bir halde tesbit edilmiştir. Eserde kubbede görülen diğer figürlere hiç temas edilmemiştir.

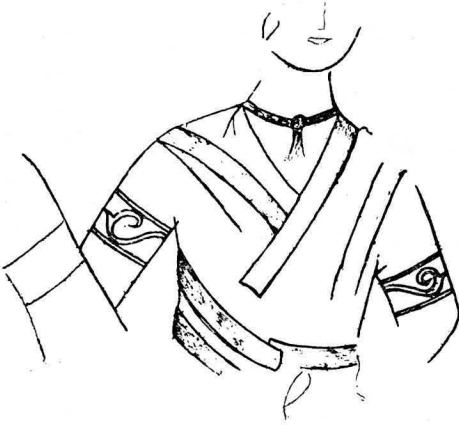
23) L. Morgenstern, Mural Painting, A. U. Pope, Survey Of Persian Art, Vol: II, s: 1375-1376, Pl: 554 A-B. Fig. 508-509.

tından sahnelerle duvarları süsleyen bu Büyük Selçuklu freskleriyle, Anadolu Selçuklularının eseri olan hamamın freskleri arasında üslûp ve muhteva bakımından yakın benzerlikler vardır. Kıyafetler, kollardaki tiraz, duruş şekilleri aradaki bağlantının kuvvetini belirtir. Hamamın bir zamanlar duvarlarını süsleyen çiniler de diğer Selçuklu saraylarında kullanılan çinilerin benzerleridir. Bulunan parçalar arasında bir kuşun kanadı, bir diğerinde de pençesi farkedilmektedir. Ayrıca firuze sır altına siyah süslemeli olanlar da vardır (res: 23). Bir kazı yapıldığı takdirde başka parçaların da bulunması mümkündür. Kubadâbad sarayı kazılarında çıkarılan sekizgen yıldız ve haç biçimli çini levhaların aynısı olan böyle çinilerle kaplanmış bir Selçuklu hamamı da, Kayseri'de Sultan Alâeddin Keykubat'ın hanımı Mahperi Hatun tarafından yaptırılan Huand Hatun Külliyesindedir⁽²⁴⁾. Son zamanlarda bu hamamda Vakıflar idaresi tarafından yaptırılan restorasyon çalışmaları sırasında, kadınlar kısmında bir odanın duvarlarının böyle çinilerle kaplı olduğu görülmüştür. Sarayların duvarlarını süsleyen çinilerden artanlar böylece hamamlarda kullanılmış olmalıdır.

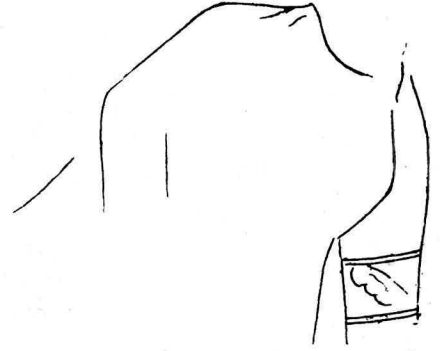

Resim 23. Alara kasrı çini buluntularından parçalar.

24) Y. Önge, Kayseri Huand(Mahperi Hatun) Külliyesinin Hamamında Yeni Bulunan Çini Tezyinatı, Ön Asya, sayı: 47, s: 11 vd.

Desen 1

Desen 2

Kubbe fresklerinde kaftanlı figürler

Alara Kalesindeki hamamın figürlü freskleri ve çinileri Türk san'atındaki figür sevgisinin ve resim san'atındaki yaratıcı gücün ve teknik mükemmeliyetin bir belirtisidir. Anadolu'daki Türk saraylarında yapılan kazı ve araştırmalarla, çini, stuko ve hatta renkli taş, cam ve küp mozaiklerle süslemeler yapıldığı ortaya konmuştur. Alara kalesindeki kasrın hamamındaki figürlü freskler bu teknikteki süslemenin başarılı kullanılışını tanıtmaktadır. Konya sarayının minâî tekniğindeki çinileri ve stukoları, Keykubadiye ve Kubadâbad saraylarının zengin çini ve stuko süslemeleri, Diyarbakır iç kalesindeki Artuklu sarayının çini, renkli taş ve cam mozaik küplerle süslü havuzu ve selsebiline karşılık⁽²⁵⁾ Alara kalesindeki hamamın figürlü freskleri, Türk saray ve köşklerinin süslenmesindeki çeşitli unsurların zenginliğini belirtmekle önemini daha da arttırmaktadır⁽²⁶⁾.

- 25) O. Aslanapa, Erster bericht über die Ausgrabung des Palastes von Diyarbakır, Istanbul Mitteilungen, 12, Tübingen 1962 s: 115-128, Taf: 22-30.; O. Aslanapa, Diyarbakır Kazısından ilk Rapor, Türk Arkeoloji Dergisi, sayı: 11, Ankara 1962.; O. Aslanapa, Die Ausgrabung des Palastes von Diyarbakır (15 Sept.-1 Okt. 1961 : 15 Sept.-27 Sept. 1962) Atti del Secondo Congresso Internazionale di Arte Turca, Venezia 26-29 Settembre 1963, Napoli 1965, 13 - 31.
- 26) Alara Kalesini 1969 yılı Ekim ayında bu bölgeye yaptığımız kısa süreli bir gezi sırasında inceledik. İç kale kayalık bir tepe üzerinde, tamamen dikenli çalılar ve sık bir bitki örtüsü ile kaplı bulunmaktadır. Burada yapılacak bir temizleme sonucu daha başka mimarî ve süsleme unsurlarının ortaya çıkması mümkündür. Ayrıca bugüne kadar, Anadolu'da bilinen tek örnek olan fresklerin biran evvel muhafaza altına alınarak büsbütün harap olmaktan kurtarılması elzemdir. Kubbelerin çökmüş olması ile renkli freskler tabiatın tahribine terk edilmiştir. Bu fresklerin ya buradan sökülerek müzede muhafaza edilmesini, ya da kubbelerin üstünün kapatılmasını ve bunun en kısa zamanda gerçekleştirilmesini temenni ederim. Bana bu incelemede yardımcı olup desenleri çizen Asistan Tülây Reyhanlı'ya, plânı çizen, fotoğrafların çekilmesine yardım eden talebem Ara Altun'a, bölgedeki eserler üzerine tez hazırlayan lisans talebesi Türkân Telli'ye ve kaleye kadar bize refakat edip yol gösteren Alanya Müzesi memuru Bay Tevfik Hacıhamidoğlu'na teşekkürlerim sonsuzdur.

THE WALL-PAINTINGS OF THE BATH-KIOSHK OF SULTAN ALAADDİN KAYKUBAT AT THE ALARA FORTRESS

Şerare YETKİN

Our knowledge of the palaces and the kioshks, which occupy a very important place in thirteenth century Anatolian architecture, derives from written sources. The Seljuknameh of Ibn Bibi (Al-Avamiir al-Alaiyye fi'l-Umur'l -Alaiyye), Musamarat al-Akhbar of Karimüddin Mahmud bin Muhammed Aksarayi and Tevarikh i Al-i Seljuk of Yazıcızade are the first and most important of the written sources. In these books there is information on the palaces in Konya, Kayseri, Ankara, Antalya, Alanya, Erzinçan, Aksaray, and Kubadabad. These palaces have either completely disappeared or have survived to our time as a piece of wall or in ruins. The excavations and researches made during recent years, however, have shed light on the rich ornaments and plans of the thirteenth century palaces. The first publication that presents the characteristics of the thirteenth century palaces and the kioshks belongs to my distinguished teacher the late Prof. Dr. Kurt Erdmann (1901-1964)¹.

The first known palace in Anatolia is a kioshk, that has survived as a group of kioshks, from the Seljuk palace in Konya². It was built by the Seljuk Sultan Kılıj Arslan II, but repaired and fortified by Alaaddin Kaykubat I. Today it is only a piece of wall, known as the remains of Alaaddin Kioshk. The group of kioshks that form the Kaykubadia palace, where Alaaddin Kaykubat spent his summers, made his reparations for war, and perhaps died, is near Kayseri. Its site was established for the first time by late M.Z. Oral³. Excavations by Prof. Dr. Aslanapa brought to light the plans and tile decorations of these kioshks, that are scattered near a lake, in which the snowy peak of Erciyes is reflected⁴. The Kubadabad palace was erected on the shore of lake Beyshehir, which Alaaddin Kaykubat chose on his way to Antalya and Alanya where he used to spend his winter. It was discovered again by M. Z. Oral, who had been guided by the poetic description in Ibn Bibi⁵. The first systematic excavations at Kubadabad were begun by K. Otto-Dorn and M. Önder⁶. The richest examples of tile and stucco decorations of the Seljuk palaces were discovered as a result of these excavations⁷. There is no doubt that there were palaces and kioshks in the district of Antalya and Alanya, where Sultan Alaaddin Kaykubat spent his winters. Especially, the tile fragments found in the inner fortress of Alanya, and the tile coverings of the theater at Aspendos are proofs of the existence of a palace here⁸. The sites of the palaces in Antalya and Alanya, however, have not yet been established⁹. There are also some ruins of kioshks in the district of Alanya¹⁰.

The Seljuk Sultans always erected their palaces and kioshks at the most beautiful spots. The bath-kioshk at the Alara fortress has survived to our time as an example of the love and appreciation of nature of the Seljuk sultans.

The Alara fortress is between Alanya and Antalya, at the end of the road which curves approximately 10 km. away from the coast. It is located on a steep rocky mountain, that stands all by itself near the Alara river, which flows in a deep, narrow valley. The rear of the fortress descends to the river in the form of a steep precipice. The Alara river rises in the green forested mountains, flows near the fortress and reaches the sea after meandering through the plain.

Sultan Alaaddin Kaykubat made his first expedition against Alanya, of which he had heard a great deal of praise, and which has been an important military and commercial centre. The Sultan, who used to spend his summers in Kayseri, sent his Uj beys orders to gather in Konya. He started to make preparations for his expedition. In winter with his magnificent army advancing from Antalya, he laid siege to the Alanya fortress from sea and land. At that time the name of the castle was **Kalonoros** (beautiful mountain) because of the beauty of its location and its climate. Its ruler was Kyr Vart (Kyr Fart)¹¹. Kyr Vart, who realized the impossibility of defence, sought compromise by way of Mubarizaddin Ertokush, the Subashi of Antalya. Finally he surrendered the fortress. Sultan Alaaddin Kaykubat gave Kyr Vart, Akshehir in the province of Konya and five villages in its neighbourhood, and married his daughter¹². After that, he wanted to call the fortress by his name and the name of Kalonoros became Alaiye¹³. Since the fortress of Alanya was conquered in winter the date of the conquest must be H. 620/A.D. 1223.

After the conquest of Alanya, while Sultan Alaaddin Kaykubat was returning to Antalya, he saw the Alara fortress, flanking the Alara river. Ibn Bibi describes the conquest of Alara as follows¹⁴ :

.....«Der Bericht über die Eroberung der Festung Alara durch die Hand der Dienstmannen des Sultans»

Als der Sultan mit dem Aufbau von 'Ala'ija fertig geworden war, lenkte er die weiterobernden Zügel in die Richtung von Antalya. Auf dem Weg fiel sein Blick auf die Festung Alara, die mitten in einem Tale auf einem Marmorfelsen lag. Und an ihm floss ein Fluss vorbei in dunkelblauer Farbe und mit dem Rauschen des Nilstromes. Auf seiner Spitze war der Rücken der Wachtposten wegen der Nähe des Himmelsgewölbes immer gekrümmt und gegenüber seinem unteren Teil erschien des Gebirge Qaf geringer als ein Tal. Der Bruder des Kir Farid, der sich von den Genüssen der Welt zurückgezogen und das Begehen der Strasse entsagender, religiöser Übung für sich erwählt hatte, hatte auf jener Festung seinen Wohnsitz genommen und dem Atlasgewande die Mönchskutte vorgezogen. Der Sultan befahl einem der Emire des Reiches, mit einer Schar von den Siegreichen Truppen nach Alara zu ziehen und dem Vorsteher jenes Klosters folgendes zu sagen: «Der Bruder, der durch Verständigkeit und Tapferkeit bekannt ist, konnte uns gegenüber die Festung Kalonoros vor einem Monat nicht halten. En ist gewiss, dass die Schwäche und Ohnmacht der Burg dich deinem Schicksal noch schneller überantworten werden. Du aber bist ein kluger Mann und voll Sorge über die grausamen Zeitläufte. Wenn du daher auf der Strasse des Heils eingerziehst, wäre dies deiner Lage angemessen. Wenn du dem Weg der Verständigkeit des Bruders folgst und die Festung unseren Dienstmannen auslieferst, wirst du deiner Wünsche und Absichten theilhaftig werden. Wenn du aber einen Schritt entgegen unseren Befehlen tust, wirst du nur den Dorn jener Widersetzlichkeit im Auge deiner Unwissenheit finden.»

Als man den Befehl des Sultans ihm überbracht hatte, übermannte ihn aus Furcht vor dem Sultanat und aus gewaltigem Jammern und Klagen sofort krampfartiger Schmerz und er liess die Abrechnung über Leib und Leben zur Endsumme und zum Herrn der Hölle gelangen. Die Hochwürdigen jenes Sitzes wurden aus Schrecken über diesen Vorfall ganz verzagt und übergaben die Festung aus Dienstbeflissenheit oder Furcht. So hat sich also ein solcher Platz nur durch eine Botschaft ohne Schwertstreich in die Zahl der übrigen Länder und Festungen des Reiches eingereiht.

Als der Bericht über diese zweite Eroberung dem Herrscher zu Ohren kam, liess er ein allgemein zugängliches Gelage rüsten und trank Wein, indem er durch Rabab und Harfe den Hauch des Kampfes aus dem Kopfe verscheuchte. Als er dann Antalya erreicht hatte, zeichnete er die Gesamtheit der Emire durch Ehrengewänder und Huld aus und gewährte die Erlaubnis zur Rückkehr ins Winter- und Sommerlager. Er selbst bezog mit seiner Leibgarde in Antalya die Winterquartiere.»

After the fortress of Alanya had passed into the hands of the Seljuks, Sultan Alaaddin Kaykubat built the Alara khan on the way to Alanya, opposite the fortress, where the road makes a curve. According to its inscription on the gate, the khan was

constructed in 629 H./ 1231 A. D. Its plan is different from the plans of the other khans. It is a monument representing the social services of the Seljuk Sultan¹⁵. There is also a remnant of a ruined bridge on the Alara river today. This karavanserai and the bridge increase the importance of the fortress of Alara. This fortress was also used during the Ottoman period and mentioned in the *Seyahatnameh* of Evliya Chelebi¹⁶. It was abandoned during the reign of Sultan Mehmet IV (1648 - 1687) and the village moved to the outside of the fortress.

The Alara fortress preserved its name after it had passed into the hands of the Turks, but it was almost completely rebuilt. The fortress has a hidden passage with stairs leading to the Alara river. This vaulted stone corridor extended from the foot of the fortress to the second wall. Today it has collapsed in many places, and the stair case is in ruins. The vault of the passage contains openings for the light every eight steps. Following this passage, one arrives at the outer walls. The outer wall is made of rubble and cut stone. The towers are either rectangular or triangular. The entrance is vaulted. An arched door on the side leads one inside. The deep stone holes in the frame of the doors indicate that the gates were round. There were also niches for the guards at the entrance and stone seats.

Near this main entrance, on the flanking walls, there are two inscriptions. One is closer to the entrance and placed within a rectangular frame. The bottom of it is cut. It contains three lines of *nasih* and is in a damaged state. The grass on the inscription makes the reading even more difficult¹⁷. (Pl. 2)

The second inscription is on the same wall in the central part, and on a higher level (Pl. 3). It is also in a rectangular frame and is cut at the bottom. It is written in three lines with a coarse *nasih*. Although it is partly damaged, a few words are legible. The legible portion consists of the words (*as-sultani... shahenshah*). It seems to be connected with Sultan Alaaddin Kaykubat I, who conquered the fortress. The fact that the inscriptions are cut at the bottom draws attention. Perhaps the inscriptions were in panels set into the wall separately and altogether they completed the main inscription. The wall between these two inscriptions are whitewashed and on it there are remains of two wall paintings in red paint. These are two frontal figures in a heraldic position, wearing long sleeved kaftans (Pl. 4). Apart from this, on the whitewash, the technique of cut stone is imitated in red paint¹⁸. The entrance of the outer wall was thus decorated with care. After this, comes the steepest parts of the fortress. The stair cases have collapsed completely. The trees and bushes have spread everywhere and made climbing more difficult. The second row of walls leading to the inner fortress are mostly in ruins. Between the two walls there is a rectangular building that seems to have been built later and is known as a *masjid*. The real inner fortress is on the top (plan 1). It is surrounded by round, square and triangular towers. Through a rectangular gate way, one enters the courtyard where the bath is situated (in plan I; pl. 5). Its doors open in opposite directions. This gate way looks like a tower from the outside, and above it, there is a smooth area with crenellations. This part forms a passage way to the walls on the sides. From the gate of the inner fortress one enters another part on a high rocky piece of land. This is perhaps an inner garden or courtyard (in plan II). There is a cistern on the right, but it is covered by bushes and trees. Taking advantage from this cistern a small bath-castle was erected at the top. Apart from this, there is a pool made of single stone, also using the same cistern. According to our estimate this pool adorned the inner courtyard (Pl. 6). Perhaps the peasants around had taken it from its place and left on the way without bringing it any further. The foundations of the bath-kioshk rest on the rocks at the top and it is also connected to the walls of the inner courtyard by arches. In between there is a vaulted corridor (Pl. 7). Near the corridor there are courtine parts of the inner fortress. The main kioshk is composed of two rooms next to each other covered with vaults (in plan III). There is a door joining these parts (pl. 8). There is also a remnant of an additional wall in the centre of the two separate entrances. Perhaps this belongs to another entrance which leads to the vaulted rooms. The vaulted areas are of cut stone. The upper part of the both rooms is a smooth terrace, surrounded by rectangular crenellation (pl. 9). This part looks like the terrace of the kioshk, because it opens on to a magnificent view of the Alara river joining the sea (pl. 10). Perhaps in this section there was a unit made of wood and glass resting on the walls. During hot

weather the members of the palace might sit here and look at the scenery, whilst the vaulted part beneath was for the cold weather. A stone stair case on the right leads one to this section of the castle (Pl. 11). This stair case leads, at the same time, to the bath section. Another stair case across it joins the vaulted rooms of the bath on the other side, with this part (pl. 12). From here there is a connection to the other towers of the wall. Between these two sections there is a small bath (in plan IV; pl. 14). From the kiosk by way of a vaulted corridor, one passes into the tepidarium (Pl. 14). This section is built of rubble and covered by a dome on squinches. The top of the dome has collapsed. The dome and the squinches are covered with whitewash and must have been decorated by wall paintings in red paint. Some traces indicate vegetal motifs and there is a division with ribbons of four cm. wide, forming frames around the squinch area. Apart from this, there are two doors with pointed arches (one of them is blocked) leading to calydarium (Pl. 15). On the walls there are traces of water pipes. Two small windows with round arches open to the scenery in the rear (Pl. 16). From here one can see the Alara river flowing in a deep rocky abyss. The second square room next to it has also a dome resting on squinches. The top of the dome has also collapsed. On the walls there are traces of two rows of water pipes. It is built of rubble and the dome and the walls are covered by a thick wash containing wall paintings. Although these figures are much damaged, it is obvious that they are human figures. Red, yellow, and black are the main colors¹⁹. Tile fragments have also been found in this section. There are eight pointed star shaped tiles with figures under a transparent glaze and cross shaped tiles with black vegetal motifs under turquoise glaze. None of them are found *in situ*. It seems that the dome and squinch section of the calydarium were decorated by figural and vegetal wall paintings and the wall below them was covered with polygonal star and cross shaped tiles. In this section a window made of cut stone opens to the stoke-hole of the bath (Pl. 17). There was probably a basin in front of the wall below the window. From the vaulted stoke-hole of the bath there is a passage to another vaulted but larger room. One enters here by way of a stair case from the outer courtyard. Behind it there is a larger vaulted room with a separate passage to the courtyard (plan V). This part is also connected with the walls of the inner fortress. In our opinion, the vaulted rooms on the right and on the left connected to the small bath in the centre are the main living quarters of the kiosk. On entering from the inner fortress there was a terrace garden in the inner courtyard. A stair case turning towards the right led to the long vaulted rooms, belonging to the Sultan and his Harem. There is a separate entrance from here to the bath. The stair case which turns to the left, leads to the long vaulted rooms where the guards and personnel of the palace lived. This stair case was used in order to light the stoke-hole of the bath. This bath-kiosk erected on the top of the Alara fortress is the first known example of its type among the Seljuk palaces²⁰. Because of the beauty of its location, and its convenience as a hunting place, it has been used as kiosk for hunting and entertainment.

The figural wall-paintings increase the importance of the bath kiosk. This is the only building with wall paintings that has survived from the Anatolian Seljuks. The bath was constructed of rubble and mortar in a coarse manner, but it was decorated with the care befitting the bath of a palace. In the dome, there are two human figures hardly visible today. One of them is shown frontally (Pl. 18). The head is missing from the chin. It is drawn with black contours on yellow background and painted in red. The figure wears a richly decorated kaftan. The collar is rendered by folds. On the sleeves there are arm bands adorned with rumis²¹. The lower parts of the figure have disappeared. We do not know its original state. He has a wide belt round the waist. Apart from this, he wears a necklace. One hand is on the waist and the other is pointing towards the side. Probably this arm was pointing to another figure and they were standing hand in hand. A trace of an arm confirms this point. The second figure also wears a wide kaftan with arm bands (design 1). Perhaps the figures were engaged in a dance performed hand in hand. It seems that a palace entertainment was depicted on the dome. In another wall painting on the dome, a standing figure in half profile is discernable. The head had disappeared. But the twisted position of the body indicates that he is moving. He wears a kaftan drawn with black contours and painted in blue on a yellow background. One arm is extended towards the front and the other rests on its body. It has also arm bands on its sleeves.

Since it is very much damaged, the details are hardly visible (Pl. 19). The style of the kaftan indicates that this is a female figure (design 2). Although these wall paintings are much damaged, their general appearance indicates that they represent a dance scene with standing figures arranged in a circular way in accordance with the shape of the dome. The squinches also seem to be decorated by wall paintings. The wash in the squinches has disappeared completely. They are, however, framed by red contours and contain vegetal motifs such as rumis at the corners (Pl. 20). In one of the triangular areas between the squinches, there is a seated figure in a frame made by red contours. Although it is damaged, we can see that he is seated cross-legged, a manner called Turkish style sitting²². One hand rests on the waist, and the other is raised above perhaps holding a drinking cup (Pl. 21). There is a spiral filling around him. In the damaged part in front of the figure, perhaps, previously there was a table containing drinks. It seems that this wall painting depicted a royal entertainment too. Above the window that opens into the stoke-hole of the bath one sees the lower parts of a strange creature with claws drawn with black contours (Pl. 22). It is not possible to identify this figure. It might be a legendary animal. It is, however, rather difficult to explain the presence of this creature among the royal scenes. Since it is depicted on the wall leading to the stoke-hole, it might have been a motive related to the fire.

The remains of the wall paintings from the grand Seljuks are very few²³. There are some similarities between the wall paintings of the Grand Seljuks, that adorn the walls with royal scenes, and the paintings of the bath of the Anatolian Seljuks in style and context. The garments with arm bands and the way they stand are similar. The tiles that adorn the walls of the bath look like the tiles used in other Seljuk palaces. Among the fragments one sees pieces containing wings and claws of the birds. There are also tiles in black paint under turquoise glaze (Pl. 23). An excavation might bring to light other fragments. They are similar to the star and cross tiles of the Kubadabad palace. Another parallel of this is the tile decoration of a bath in the Huand Külliye built by Mahperi Hatun, the wife of Sultan Alaaddin Kaykubat²⁴. During the restoration attempts of this bath by the Vakıflar administration, a wall covered with such tiles, was discovered in the section of women. The left overs of the tiles used in the palaces should be used in the baths.

The figural wall paintings and tiles of the bath at the Alara fortress are the indications of love for figures, the strength of creation, and technical perfection of Turkish art. The excavations and researches at the Anatolian Turkish palaces have brought to light the tile, stucco, colored stone and glass mosaic decorations of these palaces. The figural wall paintings at the Alara kiosk presents us with a successful example of the technique of wall painting. In the palace of Konya there were stucco decoration and tiles in Minai technique. Kaykubadia and Kubadabad palaces also offered rich examples of stucco and tiles. The Artoqid palace in the inner fortress of Diyarbakır contained tiles, colored stone and glass mosaic decoration in the pool and also in selsebil²⁵. The bath kiosk at the Alara fortress adds figural wall paintings to those, and points to the richness of the decoration in different media of the Turkish palaces and the kiosks²⁶.

NOTES

1. K. Erdmann, «Seraybauten des dreizehnten und vierzehnten Jahrhunderts in Anatolian,» *Ars Orientalis*, III, (1959), pp. 77-94.
2. F. Sarre, *Der Kioshk von Konia*, Berlin, 1936; M. Akok, «Konya Alaidin Köşkü,» *Türk Etnografya Dergisi*, XI, (1969), pp. 47-73. In this article the excavations made by Prof. Dr. O. Arik are evaluated and a reconstruction of the palace of Konya is made.
3. M. Z. Oral, «Kayseride Kubadiye Sarayları,» *Belleten*, XVII, (1953), pp. 501-517.
4. O. Aslanapa, «Kayseri'de Keykubadiye Köşkləri Kazısı (1964),» *Arkeoloji Dergisi*, XIII-1, (1965), pp. 19-41; O. Aslanapa, «Excavations for the Queykubadiye Villas,» *Journal of Regional Cultural Institute*, I, (1967), pp. 7-23.
5. M. Z. Oral, «Kubad Abad Bulundu,» *Anıt*, I, (1949); Idem, «Kubad Abad Nasıl Bulundu?», *İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, II-III, (1953), pp. 101-171; Idem, «Kubad Abad Çinileri,» *Belleten*, XVII, (1953), pp. 209-23.
6. K. Otto-Dorn-M. Önder, «Bericht über die Grabung in Kubadabad (Oktober 1965),» *Archeologischer Anzeiger*, Heft 2, (1966); K. Otto-Dorn, «Die menschliche Figurerdarstellung auf den Fliesen von Kubadabad,» in *Forschungen zur Kunst Asiens*, İstanbul, 1970, pp. 111-139; M. Önder, «Kubadabad Sarayları Kazılarında Yeni Bulunan Dört Resimli Çini,» *Annual of the History of Art Department of the University of İstanbul*, II, (1966-68), pp. 116-121.
7. To continue the excavations at Kubadabad and to reveal a Seljuk city with all its characteristics will be a benefit for the Turkish Art.
8. O. Aslanapa, «Antalya Müzesindeki Selçuklu Çinileri,» *For R. R. Arat*, (1966), pp. 5-25.
9. I. H. Konyalı, *Alanya (Alaiye)*, İstanbul, 1946, p. 197. He writes about the ruins of a palace decorated with tiles two, three storeys in the inner fortress of Alanya. In the south-east tower of the inner fortress of Alanya fortress there are wall paintings depicting zig zag motives in red paint, similar to those seen at the walls of the theater in Aspendos. Wall paintings with the same motives also appear on the walls of the castle of Has Bahche near Alanya. This tower in the inner fortress must belong to the Seljuk palace. The fragments of the Seljuk tiles are also found in this area. S. Lloyd and D. S. Rice, who made a detailed study on the monuments in Alanya write that the Seljuk palace might be in this area but they have found a building that looks like a palace. See : S. Lloyd- D. S. Rice, *Alanya (Alaiyya)*, London, 1958, p. 33.
10. I. H. Konyalı, *Op Cit.*, pp. 338-361. He tells about the kiosks of Has Bahche, Shikarhane, Oba Sarayı, Gülefsan, Buzaglı Avlus. No excavations have been carried out on these kiosks with beautiful views and built on fertile spots. Prof. Dr. K. Erdmann made the plans of three of them. See : K. Erdmann, *Op. Cit.*, pp. 87-88, Fig. G-H. I.
11. It is not certain whether Kyr Fard (or Kyr Vard) is an Armenian or Greek. In *Seljuknamehs*, he is mentioned only as the ruler of the castle. The Armenian historian Simbat who is a contemporary of these events, gives more information

about the genealogy of Kyr Vart. According to him, Kyr Vart belongs to the Rupen dynasty and he was the grandson of the Armenian general Baron Adom, who fought against the Seljuks during the reign of Leon II. The same historian also writes that after finishing the conquest of the fortress of Alanya, Alaaddin Kaykubad married the daughter of the ruler Kyr Vart but the girl kept her religion. See: Ed. Dulaurier, *Chronique du Royaume de la Petite-Arménie*, par la connétable Sempad, Recueil des historiens des Croisades, Documents Arménies, I, p. 645; Alishan, *Sissouan*, Venedik, 1885, p. 313. He takes Simbat as the main source and accepts the same idea. L. Alishan, *Sissouan ou l'Arménie-Cilicie*, Description géographique et historique, Venise, 1899; S. Lloyd - D. S. Rice, *Op. Cit.*, p. 3. They write that Kyr Vart was an Armenian from Rupen dynasty; O. Turan, *İslam Ansiklopedisi*, Band 6, pp. 246-48, considers Kyr Vart as a Greek. Apart from this, the name is read as Farid; I. H. Konyalı, *Op. Cit.*, pp. 68-71, writes that he is a Greek and claims that his daughter who married Alaaddin Kaykubad was Mah Peri Hatun; N. Kaymaz, «Anadolu Selçuklularının İnhitâtında İdare Mekanizmasının rolü II», *D. T. C. Fak. Tarih Araştırmaları Dergisi*, III, No. 4-5, (1967), pp. 25, Note 2, he explains this point. Mah Peri Hatun who became Muslim after the death of Kaykubad I, has erected many institutions of charity. She lived much longer than his son Sultan Gıyas al-Din Kaykhosraw II and burried in the Khwand Hatun Külliye erected by herself in Kayseri.

12. Ibn Bibi, *Anadolu Selçuklu Devletinin Tarihi*, (Abridged Seljuknameh in Persien), M. Gencosman, F. N. Uzluk, Ankara, 1941, pp. 94-98. H. W. Duda, *Die Seltschakengeschichte des Ibn Bibi*, Kopenhagen, 1959, pp. 104-109. The name of the ruler of the fortress of Kalonoros is read as Kir Farid.
13. A. Yazıcızade, *Tevarih i Ali Selçuk*, p. 246.
14. Ibn Bibi, *Op. Cit.*, pp. 98-99. Tells about the conquest of the fortress of Alara. H. W. Duda, *Op. Cit.*, pp. 109-110.
15. K. Erdmann, *Das Anatolische Karavanseray des 13. Jahrhunderts*, I, pp. 184-187; S. Lloyd - D. S. Rice, *Op. Cit.*, pp. 45-48.
16. Evliya Chelebi, *Seyahatname*, IX, p. 294.
17. S. Lloyd - D. S. Rice, *Op. Cit.*, p. 69, No. 37 and No. 38. The reading of the inscriptions. The first inscription is read as Abu'l Fath, and the second as the great sultan, sultan of the sultans. According to Lloyd and Rice the inscriptions belong to Alaaddin Kaykubad I.
18. The imitation of cut stone and brick by means of red paint is also seen in other Seljuk palaces. M. Akok, *Op. Cit.*, p. 53, mentions a decoration on the wash imitating brick in the Alaaddin Kioshk in Konya. Such decorations are also found in the fortress of Alanya.
19. S. Lloyd - D. S. Rice, *Op. Cit.*, p. 48 in this book for the first time the figural wall paintings of the bath are mentioned.
20. There should be also such bath sections in the other palaces of Sultan Alaaddin Kaykubad. When the excavations of the Kubadabad progress, we might find bath section there too. The sultan had a leather tent for bath and it is known that he used to take it with him even when he was on an expedition. See: O. Turan, «Kaykubad», *İslam Ansiklopedisi*, VI, p. 658.
21. T. Talbot Rice, «Some Reflections on the Subject of Arm Bands», *Forschungen zur Kunst Asiens, Istanbul*, 1970, pp. 262-277.
22. S. Lloyd - D. S. Rice, *Op. Cit.*, p. 48. «Apart from geometrical and floral ornament in pendentives and elsewhere, it was possible to recognize, in the lower register of the dome itself, four human figures sitting cross-legged in Persian manner. One of these, with the right hand upraised, appeared to have ornamental arm-bands above the elbow.» One of them, however, is in a damaged state. The other figures on the dome are not mentioned in the book.

23. L. Morgenstern, «Mural Painting,» in *A Survey of Persian Art*, II, pp. 1375-76, Pl. 554 A B, Figs. 508-509.
24. Y. Önge, «Kayseri Huand (Mahperi Hatun) Külliyesinin Hamamında Yeni Bulunan Çini Tezyinatı,» *Önasya*, No. 47, p. 11 ff.
25. O. Aslanapa, «Erster Bericht über die Ausgrabung des Palastes von Diyarbakır,» *Istanbuler Mitteilungen*, XII, (1962), pp. 115-128, Pls. 22-30; Idem, «Diyarbakır Kazısından İlk Rapor,» *Türk Arkeoloji Dergisi*, No. XI, (1962); Idem, «Die Ausgrabung des Palastes von Diyarbakır (15th Sept.- 1st Oct. 1961 : 15th Sept.-27th Sept. 1962),» *Atti del Secondo Congresso Internazionale di Arte Turca*, Venezia 26-29 settembre 1963, Napoli, 1965, pp. 13-31.
26. I examined the fortress of Alara during a trip which I made in October 1969. The inner fortress is on a rocky hill and covered with thorny bushes and plants. It is very possible that as a result of cleaning we can find more decoration and wall paintings here. It is necessary to preserve these wall paintings that are the first known examples of Anatolian Seljuk art to save them from destruction. Since the domes have collapsed the wall paintings have been much damaged by nature. Either these wall paintings should be taken from their places and preserved in a museum or the dome should be covered. I hope this can be done in the shortest time. I should like to thank Tulay Reyhanlı, my assistant who drew the designs and my student Ara Altun who took the photographs and drew the plan. I also thank my student Türkan Telli who prepares a licence thesis on the monuments in this area and Mr. Tevfik Hacıhamitoğlu, the staff of the Alanya Museum who accompanied us to the fortress.